

Sveitarfélagið Ölfus
Sigurður Jónsson,
skipulags- og byggingarfulltrúi
Hafnarbergi 1
815 Þorlákshöfn

Umhverfisstofnun	
Áb.	_____
16 FEB. 2009 54.22	
Tilv.	_____

UMHVERFISSTOFNUN

Reykjavík, 16. febrúar 2009

Tilvísun: UST20090100061/ksj

Breyting á aðalskipulagi Ölfus 2002-2014
Þorlákshafnarlínur 2 og 3, iðnaðarsvæði vestan Þorlákshafnar, iðnaðarsvæði við Gráuhnúka, stækkun iðnaðarsvæðis Hellisheiðarvirkjunar, iðnaðarsvæði við Bitru, stækkun efnistökusvæðis við Lambafell og niðurfelling flugvallar

Vísað er til erindis Sveitarfélagsins Ölfuss er barst 8. janúar sl. þar sem óskað er eftir umsögn um tillögu að breytingu á aðalskipulagi Ölfuss 2002-2014.

Tillaga að breytingu á aðalskipulagi Ölfus 2002-2014 felur í sér eftirfarandi þætti: Landnotkun vestan Þorlákshafnar breytist úr opnu óbyggðu svæði og grannsvæði vatnsverndar í iðnaðarsvæði. Iðnaðarsvæðin eru 3 alls og ná samtals yfir 535 ha. Gert er ráð fyrir nýrri 220 kw raflínu frá tengivirki við Kolviðarhól sem nefnd er Þorlákshafnarlína 2. Einnig er gert ráð fyrir nýrri 220 kw raflínu frá fyrirhuguðu Hellisheiðartengivirki. (Þorlákshafnarlína 3). Í tillögunni er fyrirhugað iðnaðarsvæði við Gráuhnjúka 198 ha að stærð og stækkun iðnaðarsvæðis Hellisheiðarvirkjunar. Einnig er gert ráð fyrir iðnaðarsvæði við Bitru, opnu svæði til sérstakra nota og stækkun efnistökusvæðis í sunnanverðu Lambafelli.

Umhverfisstofnun gerir eftirfarandi athugasemdir við tillögu að breytingu á aðalskipulagi Sveitarfélagsins Ölfuss 2002-2014.

Umhverfisskýrsla

Gróður

Umhverfisstofnun telur að auk þeirra atriða sem talin eru upp sem viðmið varðandi plöntur ætti einnig að nota sem viðmið stefnumörkun stjórnvalda til 2020 sem ber nafnið „*Velferð til framtíðar Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi*“. Í þeirri stefnumörkun koma m. a. fram markmiðin „*Viðhaldið verði fjölbreytileika tegunda og vistgerða.*“ og „*Forðast verði eins og kostur er að skerða frekar votlendi, birkiskóga og önnur lykilvistkerfi Íslands.*“ Í umfjöllun um áhrif á gróður á væntanlegu iðnaðarsvæði við Gráuhnjúka kemur fram að „*Á þessu svæði er mosagróður ríkjandi en það hefur sýnt sig nýverið óbein áhrif geta verið á mosagróður en hann hefur orðið fyrir skemmdum vegna borana og prófana en hann virðist*

þola illa hita. Ekki er talið að breytingin sem hér um ræðir hafi neikvæð áhrif á gróður enda lögð áhersla að boranir og prófanir standi yfir í eins skamman tíma og mögulegt til að draga úr skemmdum á mosa.”

Umhverfisstofnun bendir á að einnig er líklegt að brennisteinsvetni sé að fara illa með gróður á virkjanasvæðum á Hellisheiði. Umhverfisstofnun telur að ef vernda eigi mosa þurfi ekki aðeins að gæta að hitastreymi heldur einnig að takmarka útblástur brennisteinsvetnis. Einnig kemur fram að ætlunin sé að grætt verði um leið í sár er verða á gróðri og notast verði við staðbundinn gróður. Umhverfisstofnun bendir á að þar sem aðalgróðurþekjan á svæðinu er mosi taki uppgræðsla langan tíma, því erfitt er að græða upp með mosa. Þar af leiðandi getur Umhverfisstofnun ekki fallist á að áhrif á gróður vegna framkvæmda við nýtt iðnaðarsvæði verði tímabundinn og óverulegur.

Í umfjöllun um áhrif háspennulína á gróður kemur fram að gróður muni skerðast á þeim svæðum sem fara undir slóða, jarðstrengi og mastrastæði að því tilskyldu að viðkomandi svæði séu gróin. Einnig kemur fram að mosagróður sé ríkjandi á svæðinu frá Hellisheiði og niður á láglandi en þar tekur við að hluta til mosagróin hraun og foksandur á hrauni. Umhverfisstofnun bendir á að þar sem staðsetning mastra skiptir máli þá myndi gróður verða fyrir minna hnjaski ef Þorlákshafnarlína 2 fylgdi Þrengslavegi meir en gert er ráð fyrir í breytingartillögunni. Þar sem ekki hefur verið gerð úttekt á gróðurfari á svæðinu telur Umhverfisstofnun ekki hægt að meta áhrif uppbyggingu Þorlákshafnalína 2 og 3 á gróður og vísar matinu til síðari stiga umhverfismatferilsins.

Umhverfisstofnun telur að þar sem ekki hefur farið fram gróðurfarskönnun vegna væntanlegra framkvæmda nema að litlu leyti verði áhrif ekki ákvörðuð fyrir en á seinni stigum.

Áhrif á jarðfræði og jarðmyndanir

Í umfjöllun um áhrif áætlaðrar uppbyggingar iðnaðarsvæða vestan Þorlákshafnar á jarðfræði og jarðmyndanir er niðurstaðan sú að með því að takmarka vegaframkvæmdir á svæðunum og leggja vegi þannig að sem minnst rask verði á hrauni og að byggt verði á malarpúðum eins og kostur er verði áhrif að hluta til tímabundin og afturkræf að mestu. Umhverfisstofnun telur þessi markmið ágæt, en aðalatriðið er að varðveittir verði áhugaverðir heillegir hraunflákar þar sem því verður við komið. Umhverfisstofnun telur að uppbygging iðnaðarhverfis hafi óhjákvæmilega neikvæð og óafturkræf áhrif á jarðfræði og jarðmyndanir þ.m.t. hraun.

Í umfjöllun um áhrif iðnaðaruppbyggingar við Gráuhnjúka er komist að þeirri niðurstöðu að áhrif á jarðfræði og jarðmyndanir svæðisins verði óveruleg ef háspennulínur, pípur og lagnir verði sem mest sett í jörðu á útivistarsvæðum, framkvæmdasvæði verði takmarkað með sem flestum holum á hverjum borteig, lagnir verði felldar að vegaslóðum og núverandi slóðar nýttir. Umhverfisstofnun telur að upptaldar aðgerðir séu góðar mótvægisáðgerðir þar sem þær eiga við, en bendir á að ef grafa á háspennulínur, pípur og lagnir í eldhrauni geti það valdið meira raski en ella. Umhverfisstofnun telur að nánar verði fjallað um mótvægisáðgerðir vegna iðnaðaruppbyggingar á Gráuhnúkasvæðinu á síðari stigum.

Í umfjöllun um áhrif skipulagsáætlunarinnar á jarðfræði og jarðmyndanir á iðnaðarsvæði við Bitru segir í umhverfisskýrslu að framkvæmdin muni ekki hafa áhrif á jarðmyndanir er njóta verndar 37. gr. laga um náttúruvernd nr. 44/1999. Fullyrt er að væntanlegar framkvæmdir muni ekki hafa áhrif á fjölbreytileika jarðmyndana og því muni verndargildi svæðisins ekki rýrna. Umhverfisstofnun telur að slíkar fullyrðingar standist ekki nema fjallað sé um umrædd

náttúruminjasvæði og þær rökstuddar.

Í umfjöllun um áhrif lagningu háspennulína kemur fram að ætlunin sé að nýta núverandi slóða. Umhverfisstofnun bendir á að Þorlákshafnarlína 2 liggur ekki meðfram Þrengslavegi nema að hluta til svo lagning hennar eins og gert er ráð fyrir í ofangreindri skipulagstillögu mun kalla á slóðagerð vestan Þrengslavegar. Þar af leiðandi er ósamræmi milli uppdráttar og markmiða umhverfisskýrslu. Að öðru leyti bendir Umhverfisstofnun á að verið er að vinna að umhverfisáhrifum línanna.

Í umfjöllun um jarðfræði Lambafells segir: „*Fyrirhugað efnistökusvæði er í móbergi. Samkvæmt 37. gr. náttúruverndarlaga og yfirlýstri stefnu stjórnvalda að varðveita fjölbreytni landslags t.a.m. þætti sem eru sérstæð á lands- og heimsvísu þá myndi Lambafell flokkast þar undir.*“ Rétt á eftir segir í texta: „*Ekki eru neinar sérstæðar jarðmyndanir að finna svæðinu.*“ Hér kemur fram ósamræmi í umfjöllun. Umhverfisstofnun bendir einnig á að ósamræmi er milli niðurstöðu umhverfisskýrslu sem hér er til umfjöllunar sem er sú að áhrifin séu óveruleg og matsskýrslu um umhverfisáhrif efnistöku í landi Hjallatorfu í Lambafelli og matsskýrslu um umhverfisáhrif í Lambafelli í landi Sveitarfélagsins Ölfuss en í þeim skýrslum er niðurstaðan sú að áhrif aukinnar efnistöku í Lambafelli hvað jarðfræði varðar sé talsverð neikvæð.

Landslag og sjónrænir þættir

Í umfjöllun um áhrif af iðnaðarsvæði vestan Þorlákshafnar á landslag og sjónræna þætti kemur fram í umhverfisskýrslu að: „*Þar sem sýnileiki nýrra svæða er tiltölulega langt frá byggð þá eru sjónræn áhrif takmörkuð en ásýnd svæðisins frá fyrirhuguðum Suðurstrandavegi og núverandi reiðleiðum mun taka verulegum breytingum.*“ Umhverfisstofnun leggur þann skilning í textann að sjónræn áhrif af völdum nýrra iðnaðarsvæða vestan Þorlákshafnar eru veruleg frá Suðurstrandarvegi og núverandi reiðleiðum, en vegna fjarlægðar frá Þorlákshöfn verði ný iðnaðarsvæði lítt sýnileg þaðan. Umhverfisstofnun tekur undir að milda megi neikvæð sjónræn áhrif með því að vanda litaval á iðnaðarbyggingum og Umhverfisstofnun bendir einnig á gróður í sama tilgangi og að tekið væri á slíku í deiliskipulagi.

Í umfjöllun um iðnaðarsvæði við Gráuhnúka hvað varðar landslag kemur fram að áætlaðar eru mótvægisáðgerðir sem munu koma í veg fyrir óþarfa rask. Umhverfisstofnun tekur undir þá umfjöllun en getur ekki fallist á að umhverfisáhrif vegna rasks af völdum framkvæmda á landslag verði óveruleg. Borteigur með einni borholu nær yfir a.m.k. 3000 fermetra og lagnir og vegir setja mark sitt á landslag og munu hafa neikvæð umhverfisáhrif. Umhverfisstofnun telur að vinna við gerð mats á umhverfisáhrifum væntanlegra framkvæmda á svæðinu við Gráuhnúka og útkoma vinnu við gerð deiliskipulags þess svæðis muni skipta miklu máli varðandi endanlega útkomu.

Í umfjöllun um opið svæði til sérstakra nota-vélhjólaaksturssvæði, hvað varðar áhrif á landslag eru áhrifin talin óveruleg og bundin við þann tíma sem svæðið er í notkun. Umhverfisstofnun vill koma því á framfæri að í dag er svæðið til mikilla lýta séð frá Suðurlandsvegi. Marglitir gámar og skúrar eru mjög áberandi frá veginum. Umhverfisstofnun telur að þar sem svæðið sem ætlað er fyrir vélhjólaakstur er staðsett utan við aðra byggð þá verða neikvæð sjónræn áhrif mikil. Umhverfisstofnun telur að þegar starfsemi sem þessari er úthlutað svæði fjarri annarri byggð þurfi kröfur um ásýnd og frágang að vera meiri en ef svæðið væri t.d. inni í iðnaðarhverfi.

Í umfjöllun um umhverfisáhrif háspennulína á landslag kemur fram að Þorlákshafnarlína mun liggja frá tengivirki við Kolviðarhól og Þorlákshafnarlína 3 mun liggja frá tengivirki við Hverahlíð og svo sameinast báðar línurnar austan við Geitafell og liggja samsíða niður að áætluðu iðnaðarsvæði vestan Þorlákshafnar. Umhverfisstofnun tekur undir að áhrif línanna á landslag verði neikvæð, en telur að ef Þorlákshafnarlína 2 væri ráðgerð meðfram Þrengslavegi yrði nýlagning slóða mun umfangsminni.

Útivist og ferðamennska

Í tillögu að breyttu aðalskipulagi Ölfuss 2002-2014 er verið að breyta landnotkun á svæðum sem hafa verið opin óbyggð svæði í iðnaðarsvæði. Fyrirhugað iðnaðarsvæði á Gráuhnúkum er innan hverfisverndarsvæðis H3. Áðurnefnd opin óbyggð svæði hafa mikið verið notuð til útivistar fyrir íbúa suðvesturhluta landsins jafnt sem erlenda ferðamenn. Ljóst er að framkvæmdir á svæðinu munu hafa neikvæð áhrif á útivistargildi svæðanna. Í umfjöllun í umhverfisskýrslu kemur fram að talið er að með mótvægisáðgerðum verði áhrif óveruleg nema uppbygging iðnaðarsvæðis vestan Þorlákshafnar sem hafi neikvæð áhrif á útivist og að stækkun efnistökusvæðis geti haft neikvæð áhrif á upplifun ferðafólks ásamt því að framtíðarmöguleikar ferðaþjónustu á Bitrusvæðinu minnki. Umhverfisstofnun telur umhverfisáhrif á útivist og ferðamennsku vanmetin, en telur að í mati á umhverfisáhrifum framkvæmdanna hverri fyrir sig verði tekið á hugsanlegum umhverfisáhrifum. Umhverfisstofnun telur útivistarmöguleika á Hellisheiðarsvæðinu hafa minnkað töluvert með tilkomu orkuvinnslu. Ef vel tekst til verður útivist möguleg að einhverju leyti inni á iðnaðarsvæðunum. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að mörkuð verði stefna um framtíð útivistar á Hellisheiðarsvæðinu og þar séu svæði tekin frá sem ætluð verði fyrir útivist í framtíðinni.

Náttúruminjar

Umhverfisstofnun getur ekki fallist á að áhrif skipulagsbreytingarinnar sem felst í því að stórt svæði á Bitru verður iðnaðarsvæði, svæði við Gráuhnúka verður iðnaðarsvæði, stækkun verður á iðnaðarsvæði við Hellisheiðarvirkjun og lagning háspennulínanna Þorlákshafnarlínu 2 og 3, séu taldin óveruleg. Mestu áhrif á náttúruminjar verða þegar stórt svæði við Bitru verður breytt í iðnaðarsvæði. Eins og fram kemur í umhverfisskýrslu er svæðið á náttúruminjaskrá og mjög skiptar skoðanir um hvort taka eigi svo mikilvægt náttúruminjasvæði fyrir orkuvinnslu. Umhverfisstofnun telur áhrif á náttúruminjar verulega neikvæð við að gera svæði á Bitru sem er á náttúruminjaskrá að iðnaðarsvæði.

Heilsa og öryggi

Umhverfisstofnun tekur undir markmið varðandi mótvægisáðgerðir sem lagðar eru til í umhverfisskýrslu í umfjöllun um áhrif væntanlegra framkvæmda á heilsu og öryggi. Í markmiðunum kemur fram að: „*með hliðsjón af ofangreindum viðmiðum um heilsu og öryggi eru áhrif (vera) óveruleg svo fremur að gripið verði til þeirra áðgerða sem lagðar eru til sem byggjast á því að hreinsa brennisteinsvetni og koltvísýring úr útblæstri og tryggja ávallt að bestu fáanlegar lausnir verði beittar til að tryggja að hljóðvist og loft- og lyktarmengun verði sem minnst.*“ Umhverfisstofnun tekur undir mikilvægi þess að mengun af völdum brennisteinsvetnis verði haldið í lágmarki og að tryggt verði að áhrif hávaða, loft- og lyktarmengun verði sem minnst.

Umfjöllun um kosti

Í lögum nr. 105/2006 um mat á umhverfisáhrifum áætlana kemur fram að í umhverfisskýrslu

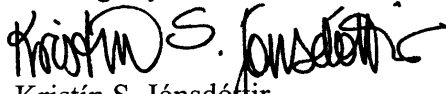
skuli koma fram: „f. Skilgreining, lýsing og mat á líklegum verulegum umhverfisáhrifum af framkvæmd áætlunarinnar og raunhæfra valkosta við áætlunina, að teknu tilliti til markmiða með gerð áætlunarinnar og landfræðilegs umfangs.“ Í umhverfisskýrslu kemur fram stutt umfjöllun um núllkost, en ekki er farið yfir hvernig svæði fyrir tiltekna starfsemi eru valin og hvort fleiri kostir eru í stöðinni. Umhverfisstofnun tekur sem dæmi iðnaðarsvæði vestan Þorlákshafnar. Engin rök eru færð fyrir því af hverju þetta tiltekna svæði er best til þess fallið að þróa þar iðnað. Eins er með háspennulínur. Umhverfisstofnun hefur bent á í umfjöllun um háspennulínurnar að minni slóðagerð yrði nauðsynleg ef Þorlákshafnarlína 2 lægi meðfram Þrengslavegi á lengri kafla. Engin rök eru færð fyrir því af hverju línuleiðir sem sýndar eru á uppdrætti þykja besti kostur, né hvort annar kostur er í stöðunni.

Niðurstaða

Tillaga að breyttu aðalskipulagi Ölfuss sem hér er til umsagnar gerir ráð fyrir miklum breytingum varðandi landnotkun í sveitarfélaginu. Umhverfisstofnun telur að þrengja muni að útivist á Hellisheiðarsvæðinu við þessar breytingar. Orkuvinnsla mun aukast á Hellisheiði og nærliggjandi svæðum. Mikilvægt er að við aukna orkuvinnslu á svæðinu verði hugað að fyrirbyggjandi aðgerðum svo koma megi í veg fyrir mengun af völdum brennisteinsvetnis, þar sem mengun af völdum þess er vandamál nú þegar.

Umhverfisstofnun telur að við umhverfismat á fyrirhuguðum framkvæmdum og við gerð á deiliskipulagi svæðanna verði farið nánar yfir staðsetningu mannvirkja og umhverfisáhrif þeirra og mótvægisáðgerðir. Þar af leiðandi telur Umhverfisstofnun að í umhverfisskýrslu með breytingartillögunni séu mörg atriði til umfjöllunar sem koma til frekari umfjöllunar í umhverfismati framkvæmda. Umhverfisstofnun telur að í umhverfisskýrslu með aðalskipulagi eigi að leggja meiri áherslu á að skoða fleiri en einn valkost fyrir framkvæmdir og möguleg umhverfisáhrif þeirra ásamt heildarlínunum, þannig að svigrúm sé til staðar í mati á umhverfisáhrifum framkvæmda til mats á ólíkum kostum.

Virðingarfyllst

Kristín S. Jónsdóttir
Sérfræðingur

Kristín Linda Árnadóttir
Forstjóri

Skipulagsstofnun